ZOCHOVA PUBLICITA A PREDNÁŠKOVÁ ČINNOSŤ

Učbári Lojko a Zoch pôsobia v revúckom gymnáziu už druhý rok. Patria k najvyťaženejším učbárom, medzi tých, ktorí vyučujú najviac hodín. Neustále sa venujú aj mimoškolskej práci - divadlu a publikačnej činnosti. Toto obdobie je poznačené ešte jedným dôležitým momentom v ich živote, obidvaja si našli partnerky, ktoré im mali vytvárať rodinné zázemie, také dôležité pre ich tvorivú prácu.

Gustáv Lojko hojne prispieval do časopisov, a to nielen beletristickými prácami, ale aj prácami z odboru histórie a folkloristiky. V roku 1867 mu vyšla ďalšia zbierka básní Zvuky gemerské. V tom istom roku si vzal za manželku Zuzanu Zajacovú. Spájali ich spoločné záujmy, lebo Zuzana ako autorka próz pre deti a mládež s moralisticko-didaktickým zameraním už v tom období publikovala svoje práce v Sokole. Gustáv Lojko ešte v tomto roku postavil javisko vo svojom rodnom Tisovci.

Ani jeho najlepší priateľ PhDr. Ivan Branislav Zoch neostal sám. V rodine Štefančokovcov, kde chodil na stravu, vyrastala Karolína, s ktorou sa 15. júla 1867 oženil. Svadba bola v Revúcej. Z Jasenovej pricestovala Zochova mama spolu s bratom Cyrilom, ktorý už dokončil štúdium teológie vo Viedni. V Revúcej zostali do svadby aj obaja „gymnazisti" - bratia Pavel a Stanislav (Stanislava čakala v budúcom školskom roku IV. a Pavla V. trieda revúckeho gymnázia). Zoch mal po trinásťročnom štúdiu, ktoré absolvoval v rôznych mestách, konečne svoj domov. Samozrejme, dobrosrdečný Ivan Branislav v novozariadenom byte prenechal jednu izbu svojim bratom.

Vo svojej práci v škole vôbec nepoľavil. Takisto v mimoškolskej aktivite, či už vo vyučovaní nepovinných predmetov alebo v rôznych funkciách spolkovej činnosti. Publikuje články v časopisoch, v ktorých nabáda obyvateľov k cvičeniu a zakladaniu telocvičných spolkov.

V *Pešťbudínskych vedomostiach* v besednici listom z 25. decembra 1867 okrem iného píše: *„... Revúcske gymnázium má pod mojím vedením sriadenú úplnú telocvičeskú školu. Žiaci naši vyučujú sa telocviku v dvoch hodinách týždenne cez 5 mesiacov (sept., oktober, apríl, maj, jun) za levnú cenu 50 kr, v dvoch oddeleniach, každé oddelenie v troch vrstvách (družstvách, pozn. autora) je asi 15 chlapcov, ktorí svojmu náčelníkovi podriadení sú a na tohoto velenie poslúchať musia. Všetky tri vrstvy (alebo keď obe oddelenia spolu sú, teda 6 vrství) stoja pod mojim velením. Po čas osobitného cvičenia vrství prejmem náčelníctvo hneď v jednej v druhej vrstve a ukazujem cvičenia.*

Telocvik ujal sa u žiactva tak rýchlo,, že skoro celé naše žiactvo sa na ňom súčastnilo, ačpráve v meste ľudia tie najpodivnejšie rozhovory viedli, a pri známom vyšetrovaní Letášovskom mňa obvinili, že ja ruské velenie užívajúc, žiactvo vo zbroji cvičím.

No ako by sa ale aj neujalo chytro to, čo k vývinu otúženia ducha, tela prospieva, pri človekovi, ktorý kus rozsúdku má. Dôkaz toho podala lanskoročná zkúška, ktorá odbývala sa pri veľmi početne zastúpenom obecenstve. Jedna čiastka obecenstva so zadivením hľadela na jednotlivé cvičenia, kde druhá vidiac znamenité pokroky, peňažité odmeny dávala, tak k. p. dostali dvaja žiaci odmenu za skákanie do dialky, oba zaskočili z odskoku na 15 stôp (4,5 m) delako, tak tiež dostali za najlepšie cvičenia na kruhoch a na prieču (hrazda, pozn. autora) odmeny. Sťažeň telocvičiarni našej (školský dvor, pozn. autora) je na 9 siah vysoký a úplne hladký a už dvaja našli sa čo úplne na vrch vyliezli.Veľmi zábavné jak pre žiakov tak pre obecenstvo bolo slobodné cvičenie predvádzané pri muzike počas majálesu. Toto je dôkaz, že žiactvo naše i ohľadom na telo čím najúplnejšie vzdelať sa príležitosť má a sa aj vzdeláva, tak že máme už viac v ohľade telocvičeskom, tak sbehlých žiakov, ktorí by boli vstave telocvik počas prázdnin aj inde predvádzať.

Preto vidím pre usporiadania sa telocvičeských spolkov tento expediens.

V každom meste, kde by sa podobný spolok založiť mal, nech síjdu sa nádejní údovia ku všeobecnej porade a vyvolia si tam dočasný výbo rso zastupiteľom, stanovy vypracuje a ku potvrdeniu ich oddá, toto mnoho práce nestojí, bo ja sa ponúkam náčrtok stanov, alebo aj také už dlá vzoru najčelnejších spolkov nemeckých, ohľadom na vývin náš národní a naše socialné postavenie premenené, každému spolku na požiadanie poslať. Ďalej pokročí spolok ku stavaniu telocviku.

Pri každom meste jesto nejaký kut mestskej zeme neužívaný (v Mikuláši okolo Váhu); ktorý kus mesto spolku takúmu, nielen že iste prepustí, ale aj za povinnosť to urobiť pokladať si bude a musí. Priestor teda takýto sa ľahko zaopatrí, päť, šesť kusov dreva, niekoľko povrazov, niečo zo železa a ostatnie drevené náradia nestoja mnoho, a keď spolok len 20 údov má, a každý ako zakladateľ 1 zl. dá, tak už z toho telocvičiarňa dosť úplná vystaviť dá sa."

PhDr. Ivan Branislav Zoch ďalej píše, že na zhotovenie telocvičného náradia nie sú potrební odborníci a že vďačne nakreslí takéto náradia každému, kto ho o to požiada. Ak by sa obávali, kto ich bude na tomto telocvičnom náradí učiť cvičiť, tieto obavy sú zbytočné. Každý rok po skončení školy majú takéto vzdelanie študenti Slovenského ev. a. v. gymnázia v Revúcej, ktorí sú schopní cez prázdniny zaúčať do tajov telesnej výchovy miestnych obyvateľov takmer v každom meste. S telocvikom sa dá spájať aj výcvik hasičstva, čo má pre dediny a mestá mimoriadne veľký význam. O spájaní telesnej výchovy s výcvikom hasičov sa mienil rozpísať neskôr. Najprv chcel požiadať slávne mesto Revúcu, aby na cvičenie starších študen¬tov prepožičalo hasičskú striekačku a vedrá. Zaujímavosťou z tejto Zochovej úvahy je spomenutie revúckej hasičskej striekačky a revúckeho hasičstva v roku 1867, lebo začiatok hasičského spolku v meste je spojený s rokom 1878. Treba pripome¬núť, že sa zachovala listina z 15. marca 1868, v ktorej deputácia Remeselníckeho spolku v Revúcej vyslaná k „Slávnemu Mestskému výboru" predkladá okrem iného aj návrh, aby mesto uviedlo do života „hasičský spolok" a aby ho riadilo a zároveň sa postaralo o jeho vybavenie. Deputáciu viedol Samuel Ormis.

Ďalej Zoch v článku píše, že neskôr bude verejnosť informovať aj o terminológii telesnej výchovy. Nakoniec potvrdzuje, že korene slovenského sokolstva siahajú do Revúcej, lebo predstavuje znak *„telocvičníkov slovenských",* ktorý je zložený so štyroch písmen S, ktoré označujú svornosť, silu, slobodu, slávu. Pod článok sa podpísal svojím menom, ku ktorému dodal - riadny člen telocvičeského a hasičského spolku v Erlangách. Tým len potvrdil, že počas štúdií v nemeckom Erlangene v týchto spolkoch získaval vzťah k telesnej výchove, v ktorej sa stal priekopníkom na Slovensku. Živnou pôdou mu bola Revúca a jej slovenské gymnázium.

Zoch v predchádzajúcom článku sľúbil, že bude neskôr publikovať názvy k cvičeniam. V slovenčine nebola vedecky ustálená terminológia. Patril k tým, ktorí boli presvedčení, že základom každého vedného odboru je presné vyjadrovanie, presné pojmy. Predsavzal si vytvoriť slovenskú vedeckú terminológiu v matematike, geometrii, v chémii, vo fyzike a v ostatných prírodných vedách. Takto chcel pokračovať aj v telocviku, v psychológii a v ďalších vedách.

V Letopise Matice slovenskej v V. zväzku v roku 1868 začal uverejňovať *Slovár vedeckého slovenského názvoslovia.* V úvode konštatuje, že písanie odborných článkov v slovenskom jazyku už nie je nič nové, ale v článkoch sú rôzne odchylnosti a ich autori si ľubovoľne tvoria názvy, prípadne používajú nemecké alebo latinské. Názvoslovie v češtine je veľmi prepracované a považuje ho za najlepšie zo všetkých slovanských jazykov. No preberať ho do slovenčiny nemožno, lebo mnohé české názvy nezodpovedajú slovenským významom, ba veľakrát znamenajú niečo celkom iné. „Neporiadok v názvosloví" mienil odstraňovať v tých vedných odboroch, ktoré mu boli blízke, a to v nádeji, že slovník po posúdení bude publikovaný v Letopise, čím sa rýchlejšie dostane medzi ľudí. Zoch začal s matematikou a zvolil si jednoduchý, pre širokú verejnosť prijateľný postup. Abecedne usporiadal nemecké heslá a k nim uvádzal slovenské názvy. Takto dokázal vytvoriť nemecko-slovenský terminologický slovník. Bolo to východisko z núdze, ale vzhľadom na tú dobu najpokročilejšie a jemu dostupné boli nemecké pramene a vedomosti a tak to bolo jediné východisko, ako rýchlo a čo najdokonalejšie vytvoriť slovenskú terminológiu.

Učbári Slovenského ev. a. v. gymnázia v Revúcej boli šíritelia nielen vzdelanosti, ale aj osvety. Bolo by ťažké vyhodnocovať ich aktivitu jednotlivo, ale medzi tých najagilnejších určite patrili Zoch, Ormis, Škultéty a Lojko. Samuel Ormis pracoval v remeselníckom spolku. Spolu s ostatnými nabádal i predstaviteľov mesta, aby pre tento spolok prepožičali jednu miestnosť v mestskom dome „pri Dube", kde by mohla byť zriadená čitáreň pre revúcku mládež. Zároveň by slúžila aj ako prednášková miestnosť. Mesto by sa malo postarať, aby v nej bolo svetlo a aby bola vykúrená. Knihy, ktoré sa kúpia, by mali byť zamerané na remeselníctvo a hospodárstvo. Zároveň chceli, *„aby sa jim dala príležitosť v kreslení cvičiť ..."* Preto navrhovali: *„a) Aby na kreslenie vymenoval Slávny Mestský Výbor pána Dr. Br. Zocha, ktorý každý týden raz ích v tom vyučoval najmenej hodinu. b) Na prednášky odporúčame tiež p. Dr. Br. Zocha, aby to viedol a spracoval, a na pomoc jemu Samuela Ormisa, ktorý by v zime každý mesiac dva razy v lete každý mesiac len raz v príhodný čas prednášky držali. Na dozeranie týchto prednášok nach Slávne Mesto vymenuje recensujúci výbor z dvanásť udov, ktoré by prednášky tieto podľa možnosti navštevovali, aby Slávnemu*

Mestu reláciu podať a pri koncu roka podľa uznalosti odmenu za prednášanie navádzať mohli. Spolu navádzame, aby Slávne Mesto vyslovylo, že k týmto prednaškam každý obyvatel mesta bez všetkého platu slobodný prístup mal."

Učbári revúckeho gymnázia chceli takýmto spôsobom odstraňovať nevzdelanosť ľudí z remeselnej a priemyselnej výroby. Vedeli, že remeslá sa môžu pozdvihnúť len vtedy, keď sa remeselníci budú vzdelávať, aby mohli zdokonaľovať výrobu a ich výrobky boli kvalitnejšie a trhovo prístupnejšie.

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva